

Општина Свилајнац

**ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА
ПЛАНА ДЕТАЉНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ
ЗА НОВУ ЗОНУ ПРИВРЕЂИВАЊА
у Свилајнцу
НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**

**ЈУГИНУС АД
Београд, децембар 2011. године**

**Наручилац
Плана:**

Република Србија, Општина Свилајнац

**Обрађивач
Концепта:**

**Југословенски институт за урбанизам и становање,
ЈУГИНУС АД
Београд, Андрићев венац 2/II**

Директорка: Ивана Марковић, дипл.инж.грађ.

**Руководилац
Израде Плана:**

Марин Крешић, дипл. инж. арх. одговорни урбаниста

**Стратешка
процена :**

**Драгана Курбалија, дипл. просторни планер
Душан Шљиванчанин, дипл. просторни планер**

САДРЖАЈ

I УВОД

II ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

II.1. Правни и плански основ

II.2. Кратак преглед садржаја и циљева плана и његов однос са другим плановима

III ОПИС ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ КАРАКТЕРИСТИКА ПОДРУЧЈА ПЛАНА

IV ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ЗА КОЈЕ СЕ ИЗВЕШТАЈ ДОНОСИ

IV.1. Анализа и оцена стања квалитета ваздуха

IV.2. Анализа и оцена стања квалитета вода

IV.3. Анализа и оцена стања квалитета земљишта

IV.4. Анализа и оцена стања нивоа буке

IV.5. Анализа и оцена стања нејонизујућих зрачења

IV.6. Природне вредности

V ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

V.1. Општи циљеви стратешке процене

V.2. Посебни циљеви стратешке процене

V.3. Избор индикатора

VI ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА СА ОПИСОМ МЕРА ПРЕДВИЂЕНИХ ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

VI.1. Приказ процењених утицаја плана на животну средину

VI.2. Опис мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину

VII СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕШКИХ ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА И ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОЈЕКТА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

VII.1. Стратешке процене на нижим хијерархијским нивоима

VII.2. Процене утицаја пројекта на животну средину

VIII ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ (МОНИТОРИНГ) У ТОКУ СПРОВОЂЕЊА ПЛАНА

VIII.1. Опис циљева плана и програма

VIII.2. Индикатори за праћење стања животне средине

VIII.3. Права и обавезе надлежних органа

IX ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

X ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

I УВОД

У досадашњој методологији урбанистичког планирања код нас, животна средина је заузимала значајно место будући да су простор и окружење у коме човек живи јединствена целина. Чињеница да се планским решењима у великој мери утиче на квалитет појединих елемената животне средине намеће значај планирања и уређења простора за обезбеђивање здраве животне средине као једне од основних људских потреба.

Стратешка процена утицаја на животну средину је инструмент којим се описују, вреднују и процењују могући значајни утицаји планских решења на животну средину до којих може доћи имплементацијом плана, и одређују мере за смањење негативних утицаја на животну средину и здравље људи. У савременом планирању, увођењем стратешке процене утицаја, еколошка димензија прожима читав процес израде планских докумената и интегрисана је у планска решења, чиме планови постају квалитетнији и усклађенији са концептом одрживог развоја. Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину представља кључни документ у поступку израде Стратешке процене утицаја (СПУ) и чини саставни део документације која се прилаже уз план или програм надлежном органу.

Стратешка процена утицаја на животну средину је процес који треба да интегрише циљеве и принципе одрживог развоја у урбанистичким и просторним плановима, уважавајући при томе потребу да се избегну или ограниче негативни утицаји на животну средину и на здравље и добробит локалног становништва. **Основни циљеви израде Стратешке процене утицаја** су:

- 1) обезбеђивање да питања животне средине и здравља људи буду потпуно узета у обзир приликом развоја планова или програма;
- 2) успостављање јасних, транспарентних и ефикасних поступака за стратешку процену;
- 3) обезбеђивање учешћа јавности;
- 4) обезбеђивање одрживог развоја;
- 5) унапређење нивоа заштите здравља људи и животне средине.

Генерално посматрано, према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“, бр. 135/04) израда Стратешке процене утицаја на животну средину се одвија у 3 фазе:

- 1) одлучивање о потреби израде Стратешке процене утицаја;
- 2) израда Извештаја о стратешкој процени утицаја;
- 3) давање сагласности на Извештај о стратешкој процени утицаја.

Носилац израде Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину је Југословенски институт за урбанизам и становање "ЈУГИНУС" АД, на основу издатог *Решења о приступању стратешкој процени утицаја на животну средину Плана детаљне регулације постројења за нову зону привређивања у Свилајци*

Процедура израде Извештаја прати процедуру доношења Плана детаљне регулације, што пружа могућност ефикаснијег утицаја на планско решење и благовременог достављања евентуалних примедби у циљу унапређења и заштите животне средине

II ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

План детаљне регулације за нову зону привређивања у Свилајнцу је плански документ на локалном нивоу који даје смернице за непосредну примену и разраду планских решења и успоставља оквир за одобравање и реализацију пројеката у погледу локације, природе, обима и услова функционисања.

Непосредан повод за израду предметног Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину је обавеза произашла из *Одлуке о изради Плана детаљне регулације постројења за нову зону привређивања у Свилајнац*. На тај начин створена је основа за израду Извештаја.

II.1. Правни и плански основ

План детаљне регулације се ради у складу са прописаним одредбама Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", број: 72/2009, 81/2009 – исправка, 64/2010 – УС и 24/2011) и Правилника о садржини, начину и поступку израде планских докуманата ("Службени гласник РС", број: 31/2010, 69/2010 и 16/2011)

Правни али не и програмско плански основ је и донети Просторни план општине Свилајнац, који је предвидео да се његово спровођење и разрада врши се на основу нових урбанистичких планова (планови генералне регулације и планови детаљне регулације) првенствено за насеље Свилајнац, а затим за одређена насеља, урбанистичке и просторне целине, у оквиру одговарајућих зона и намена, у које су уврштене и нове привредне зоне дуж одређених регионалних путева, као и све зоне у којима се за то укаже потреба.

Иако је истовремено са израдом овог плана у току синхронизована израда плана генералне регулације насеља Свилајнац, формални програмско урбанистички основ је постојећи Генерални план Свилајнац 2020 ("Општински службени гласник", број 12/99, 18/02 и 7/06).

II.2. Кратак преглед садржаја и главних циљева плана

- *Обухват и границе Плана детаљне регулације*

Граница Плана обухвата катастарске парцеле број: 1108 и 2508 КО Луковица и катастарске парцеле број: 5900/1, 5900/2, 5900/3 и 6678 КО Свилајнац у Свилајнцу, укупне површине око 24 ха. Коначна граница плана ће се утврдити након верификације Концепта плана у фази израде и стручне контроле нацрта.

Предметни простор представља велику неизграђену површину под њивама и ливадама, на равним деловима, нарочито источни и југоисточни део комплекса, су неуређене површине обрасле растињем у виду неуређене шуме. На појединим катастарским парцелама постоје изграђени објекти од којих неки нису у функцији. Карактеристично за локацију је да тих објеката на орто фото подлогама још увек није било.

- *Циљеви Плана*

Предметни комплекс плански треба организовати и уредити као приозводно комерцијалну зону са високим степеном опремљености саобраћајном и комуналном инфраструктуром, у складу са урбанистичким стандардима и нормативима.

Кроз детаљну разраду овог простора потребно је дефинисати програмску и просторну организацију новопланираних површина предвиђених за изградњу производних комплекса и неопходних пратећих садржаја, а потом и њихово

међусобно повезивање, како би овај простор функционисао као јединствена целина. То подразумева квалитетну повезаност на постојећу комуналну инфраструктуру у окружењу, што условљава потпуно уређење и побољшање постојеће и изградњу нове мреже.

Елементима саобраћајне инфраструктуре неопходно је унапредити квалитет постојећих и изградњу нових саобраћајница унутар комплекса. Основни принципи на којима се заснива предложено решење су:

- усклађивање планираних намена са реалним потребама Општине и појединих привредних и других субјеката,
- дефинисање услова за нову парцелацију на целокупном комплексу,
- могућност етапне реализације овог комплекса;
- изградња архитектонски квалитетних објеката, у складу са планираном неменом и уређење манипулативних површина на појединачним производним парцела,
- уређење слободних зелених површина на деловима комплекса у складу са принципима заштите животне средине,
- изградња нових саобраћајница и адекватно прикључивање на општински пут,
- реконструкција постојеће и изградња нове комуналне инфраструктуре.

- Садржај Плана детаљне регулације

Обрађивач планског документа и радни тим

ТЕКСТ УАЛНИ ДЕО

Полазне основе

Извод из усвојеног Концепта плана

ОПШТИ ДЕО

Плански и правни основ за израду плана

Обухват - границе плана

ПЛАНСКИ ДЕО

Правила уређења

Концепција уређења карактеристичних целина

Детаљна намена земљишта

Локације за јавне и комуналне површине, садржаје и објекте

Парцелација, препарцелација и исправка граница парцела

Планиране трасе, коридори и регулација

Мере заштите

Посебни услови

Правила грађења

Општа правила грађења за све зоне и намене

Правила грађења за претежну намену индустрија и привреда

Правила грађења за претежну намену зеленило

Правила грађења за намену рециклажни центар

Правила грађења за намену комуналне делатности

Документација плана

ГРАФИЧКИ ДЕО

Постојеће стање

Лист 1)

постојеће стање, подлоге за израду плана и обухват граница плана

Планска решења:

Лист 2)

границе плана, планиране намене површина, регулационе и грађевинске линије

Лист 3)

саобраћајнице и мреже и објекти инфраструктуре

III ОПИС ПРИРОДНИХ И СТОРЕНИХ КАРАКТЕРИСТИКА ПОДРУЧЈА ПЛАНА

Предметни простор представља велику неизграђену површину под њивама и ливадама, на равним деловима, нарочито источни и југоисточни део комплекса, су неуређене површине обрасле растињем у виду неуређене шуме. На појединим катастарским парцелама постоје изграђени објекти од којих неки нису у функцији.

IV ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ЗА КОЈЕ СЕ ИЗВЕШТАЈ ДОНОСИ

Приликом израде Стратешке процене утицаја потребно је дати преглед постојећег стања и квалитета животне средине на подручју за које се Извештај односи, јер карактеристике постојећег стања представљају основу за свако истраживање проблематике животне средине на одређеном простору. Основне карактеристике постојећег стања за потребе овог истраживања дефинисане су на основу: увида у резултате мерења елемената животне средине која врше овлашћене организације, постојећих планских докумената, урађених студијских истраживања, доступне стручне и научне литературе, као и директним увидом у стање на терену.

IV.1. Анализа и оцена стања квалитета ваздуха

Главни извори загађивања ваздуха на подручју Плана су индивидуална ложишта, затим саобраћај. Атмосферу загађују штетне материје које настају сагоревањем чврстих и течних горива, улична прашина и друге делатности људи.

Индивидуална ложишта зими у време грејне сезоне. Продукти сагоревања су алдехиди, угљенмоноксид, угљоводоници, азотни и сумпорни оксиди, редуковани сумпор, пепео, чађ и дим.

Један од узрочника загађивања ваздуха је и саобраћај, локалног је карактера, кратког интензитета. Настаје услед потпуног и непотпуног сагоревања горива из моторних возила приликом којих се могу регистровати незнатно веће концентрације штетних материја (угљен-моноксид, угљен-диоксид, азотни оксиди, олово, дим, чађ, алдехиди и др.).

IV.2. Анализа и оцена стања квалитета вода

Проблему загађивања површинских и подземних вода, као и заштити вода, мора се посветити посебна пажња, с обзиром на то да је вода један од највреднијих ресурса. Основни узрок загађивања вода представља упуштање непречишћених отпадних вода у реципијенте. Извори загађења су локализовани на подручју Плана. Примарно загађивање вода везано је за продукцију отпадних вода из домаћинства, као за процеђивање са пољопривредних површина. Крајњи реципијент за све отпадне воде (из насеља и индустријских објеката) јесу речни токови Велике Мораве и Ресаве.

Састав отпадних вода и количина загађујућих материја у њима разликује се с обзиром на њихово порекло (атмосферске, фекалне, технолошке и санитарне) и услова у којима су оне настале (врста и величина насеља, тип канализационе мреже, потрошња и начин коришћења воде у домаћинствима и производним погонима, количина атмосферских падавина).

С обзиром да на подручју Плана нису евидентирани стални и повремени речни токови, може се констатовати да загађење површинских вода не представља значајнији проблем који треба разматрати овим Извештајем.

IV.3. Анализа и оцена стања квалитета земљишта

Проблему заштите земљишта мора се посветити потребна пажња, с обзиром на чињеницу да су деградација и загађивање земљишта, условљени природним и антропогеним фактором, све присутнија појава. Са аспекта заштите животне средине посебно је важна заштита земљишта од негативног дејства антропогеног фактора, с обзиром на то да при бављењу различитим активностима људи врше све већи утицај на земљиште, који, у великом броју случајева има негативне карактеристике.

Потпуних података о обиму његовог угрожавања нема, јер не постоје систематска праћења и истраживања.

Имајући у виду су на планском подручју доминанте пољопривредне површине (њиве, воћњаци) претпоставља се да је квалитет педолошког супстрата незнатно измењених физичко-хемијских карактеристика, услед примене вештачких ђубрива и агрохемиката.

IV.4. Анализа и оцена стања нивоа буке

Механизам дејства буке на човека је сложен: бука ствара аудитивне и екстрааудитивне и психогене ефекте, којима се придаје све већи значај. Поред оштећења слуха, бука делује и надражајно на неуровегетативни систем и преко њега доводи до различитих обољења кардиоваскуларног система, дигестивног тракта, хормоналних поремећаја итд. Бука као стресогени чинилац умногоме доприноси неуротизацији личности, а делујући на централни нервни систем, омета нормалан сан, креативан рад, процесе памћења и мишљења као и физиолошки дневни биоритам. Бука у току сна доводи до психичког замора и повећања психичке раздражљивости, што резултира падом концентрације, успоравањем рефлекса, смањењем продуктивности и већим бројем повреда на раду.

Мерења буке и вибрација нису вршена на подручју Свилајнца, па се закључци о интензитету буке пореклом од саобраћаја (једини извор буке у границама Плана) могу само проценити. С обзиром да се не ради о интензивном саобраћају, бука је занемарљива.

При урбанистичком планирању предметног простора потребно је, где год је могуће, предвидети реконструкцију улица, изградњу тротоара и појаса зеленила, а кроз правила грађења привредних објеката дати правила изградње и оријентације у односу на изворе буке.

IV.5. Природне и културне вредности

На територији која је обухваћена границама Плана детаљне регулације за нову зону привређивања у Свилајнцу, нема заштићених природних добара, па у том смислу нема посебних услова и обавеза, већ само општих обавеза у складу са Законом о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/09). Несумњиво је да и даље треба инсистирати на очувању основних амбијенталних карактеристика и природних вредности овог подручја, што ће се остварити реализацијом основних архитектонских, грађевинских и хортикултурних решења који ће бити комплементарни са постојећим природним карактеристикама.

Уколико се током спровођења плана при уређењу терена и изградњи објеката наиђе на природна добра која се, у складу са Законом, могу сматрати вредним потребно је обуставити радове и о налазу обавестити надлежни Завод за заштиту природе који ће обавити истраживања и спровести одговарајућу заштиту.

У обухвату плана нема културно-историјских споменика и заштићених културних добара, па у том смислу нема посебних услова и обвеза, већ само општих услова заштите животне средине.

V ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

Дефинисање стратегије и општих циљева заштите животне средине на подручју плана заснива се на усвојеним стратешким документима у хијерархијски вишим плановима од којих је од кључног значаја "Просторни план Републике Србије". Стратешки циљеве заштите животне средине дати одредбама ППРС представљају факторе очувања еколошког интегритета простора, односно рационалног коришћења природних ресурса и заштите животне средине.

Приликом израде планова, већина општих циљева везана је за планска документа вишег реда и услове који они диктирају, док се посебни циљеве дефинишу за специфичност плана, конкретни разматрани простор, намену површина и др.

Са становишта дугорочне организације коришћења, уређења и заштите простора *концепт одрживог развоја* представља стратешку активност којом се дефинишу плански принципи и критеријуми заштите, затим средства и развој животне средине.

Стратегија одрживог развоја подручја Плана огледа се у детаљнијој планској организацији и уређењу кроз вредновање капацитета простора у односу на одговарајуће делатности и активности у њему, као и усклађивање коришћења простора са природним и створеним потенцијалима и ограничењима.

V.1. Општи циљеве стратешке процене

Општи циљеве заштите животне средине на планском подручју, као што је наведено, подржавају опште циљеве постављене плановима вишег реда и били би:

- Обезбеђивање квалитетне животне средине, што подразумева чист ваздух, довољне количине квалитетне и хигијенски исправне воде за пиће, затим очуваност пољопривредног земљишта, екосистема и биолошке разноврсности, квалитетне површине за рекреацију и туризам, уређеност насеља и сл;
- Постизање рационалне организације, уређења и заштите простора усклађивањем његовог коришћења са могућностима и ограничењима у располагању природним ресурсима (пољопривредно земљиште, шуме, воде и др.) и створеним вредностима, односно оптимално управљање и коришћење природних ресурса;
- Заустављање даље деградације природне средине (ваздух, вода, земљиште и др.) одређивањем стања, приоритета заштите и услова одрживог коришћења простора;
- Предузимање адекватних превентивних мера уз успостављање система контроле свих облика загађивања.
- Подизање и јачање нивоа еколошке свести, информисања и образовања становништва о еколошким проблемима укључивањем јавности у доношење одлука у погледу мера заштите животне средине.

V.2. Посебни циљеве стратешке процене

Посебни циљеве заштите животне средине планског подручја произлазе из анализе стања животне средине и значајних питања, проблема, ограничења и потенцијала

планског подручја, као и приоритета за решавање еколошких проблема, а у складу су са општим циљевима и начелима заштите животне средине.

Еколошки одговорно коришћење простора, који обухвата План детаљне регулације, представља значајан потенцијал за одрживи развој овог подручја. При томе се, у просторној организацији треба ослањати на следеће посебне циљеве заштите животне средине:

- Ефикасна заштита елемената животне средине (ваздуха, воде и земљишта) од загађивања, заштита од буке и контролисано поступање са комуналним и индустријским отпадом.
- Задржати и штитити природно вредне и очуване екосистеме, као и просторе код којих квалитет животне средине није битније нарушен.
- Санирати и ревитализовати деградиране и угрожене екосистеме и санирати последице загађења, у циљу стварања квалитетније животне средине.
- Одредити најадекватнији начин коришћења природних ресурса и простора са циљем очувања природних вредности и унапређења животне средине.
- Резервисати и чувати подручја која се из стратешких разлога не смеју загађивати и уништавати (извориште водоснабдевања, заштитни појасеви и др).

V.3. Избор индикатора

На основу дефинисаних општих и посебних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради стратешке процене утицаја на животну средину. Индикатори представљају један од инструмената за систематско идентификовање, оцењивање и праћење стања, развоја и услова средине и сагледавање последица. Они су средство за праћење промена током одређеног временског периода, а неопходни су као улазни подаци за сваку врсту планирања. Индикатори стања животне средине представљају веома битан сегмент у оквиру израде еколошких студија и планских докумената. Показатељи су веома прикладни за мерење и оцењивање планских решења са становишта могућих штета у животnoj средини као и за утврђивање које неповољне утицаје треба смањити или елиминисати.

Код нас нису разрађени системи показатеља животне средине примерени потребама урбанистичког планирања, као ни методологија њиховог коришћења при изради и спровођењу планова. У области урбанистичког планирања није идентификован специфичан систем еколошких показатеља, већ се поједини просторно еколошки показатељи могу наћи у оквиру система показатеља друге намене.

Да би индикатори били поуздани, применљиви на свим нивоима планирања као и инструмент за поређење, неопходан је усаглашени систем праћења који подразумева: јединствене показатеље, јединице мерења, метод мерења, период праћења, начин обраде и приказивање резултата. Методолошки стандардизовање процедура као и прикупљање и достављање неопходних података од овлашћених организација је суштински предуслов за унапређење употребе индикатора у планирању и заштити простора.

VI ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА СА ОПИСОМ МЕРА ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Све намене на целокупној територији Плана, делатности и развојни процеси, расположиви потенцијали и наведена ограничења, манифестују се одређеним утицајима на окружење и могу утицати на квалитет животне средине и довести у стање угрожености и деградације животне средине.

С обзиром на то да се ради о простору на чијим ће појединим деловима активности бити интензивније, у остваривању система заштите животне средине надлежни органи локалне самоуправе, правна и физичка лица морају бити одговорна за сваку активност којом мењају или могу променити стање и услове у животној средини или за непредузимање мера заштите животне средине.

У смислу смањивања и елиминисања могућих промена и негативних утицаја на животну средину неопходно је поштовање основних начела заштите животне средине и основних начела у планирању и остваривању планских решења а која се односе на заштиту просторних ресурса и вредности и уређење простора Плана детаљне регулације.

VI.1. Приказ процењених утицаја плана на животну средину

Као што је већ истакнуто, циљ израде стратешке процене утицаја предметног плана на животну средину је сагледавање могућих негативних утицаја планских решења на квалитет животне средине и прописивање одговарајућих мера за њихово смањење, односно довођење у прихватљиве оквире (границе) дефинисане законском регулативом. Да би се постављени циљ остварио, потребно је сагледати Планом предвиђене активности и мере за смањење потенцијално негативних утицаја.

Стратешка процена утицаја која се ради за ниво Плана детаљне регулације може се само бавити генералном и општом анализом и проценом могућих утицаја планираних решења у плану на животну средину, а не појединачним објектима и активностима које се планирају. Ниво детаљности који ће анализирати појединачне објекте и њихове утицаје на животну средину, разматраће се у овире процена утицаја појединачних објеката на животну средину за објекте за које надлежни орган утврди потребу израде овог документа неопходног за добијање одобрења за изградњу.

У стратешкој процени, акценат је стављен на анализу свих планских решења и препознавање оних која ће у одређеној мери угрозити квалитет елемената животне средине у фази реализације плана, затим у изради планова детаљне регулације или, пак, урбанистичких пројеката за појединачне објекте. У том контексту, у Извештају се анализирају могући утицаји планираних активности на чиниоце животне средине – ваздух, воду и земљиште и дефинишу се планске мере заштите које ће потенцијално загађења довести на ниво прихватљивости, односно у границе које су дефинисане законском регулативом (граничне вредности емисије и имисије загађујућих материја у ваздуху, максимално дозвољене концентрације загађујућих материја у водама и земљишту, дозвољени ниво буке и др).

Концепција организације и уређивања простора у обухвату Плана детаљне регулације заснована је на развојним потенцијалима и ограничењима простора, у оквиру којих су предложена планска решења, настала као последица тражења одговора на текућа питања и проблеме просторног развоја овог подручја.

ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ	Процена могућег утицаја		
	Значајан	Мали	Нема
Активности и приоритетни развојни програми у САОБРАЋАЈУ			
Изградња интерне уличне мреже	+	-	
Активности на уређивању СЛОБОДНИХ И ЗЕЛЕНИХ ПОВРШИНА			
Уређење ободног и заштитног зеленила	+		
Активности и развојни програми у ХИДРОТЕХНИЧКОЈ ИНФРАСТРУКТУРИ			
Изградња водоводне и канализационе мреже	+		
Активности и развојни програми у области ГАСОВОДНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ			
Изградња гасоводне мреже	+		
Активности и приоритетни развојни програми у области ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКЕ			
Изградња електроенергетске мреже која подразумева изградњу трафостаница у зонама предвиђеним планом	+		
Активности и приоритетни развојни програми у области ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКЕ			
Постављање оптичког телекомуникационог кабла		+	

+ (позитиван утицај); - (негативан утицај)

Значење симбола: 5 значајних позитивних утицаја, 1 мали позитивни утицај,
1 мали негативан утицај.

Горња табела представља приказ вредновања планских решења са аспекта заштите животне средине. Сваки процењени утицај је резултат вишекритеријумског вредновања појединачних планских решења на основне компоненте животне средине – ваздух, воду и земљиште.

Значај утицаја процењује се у односу на величину тј. интензитет утицаја и просторне размере на којима се може остварити утицај. У вишекритеријумској анализи планских решења у обзир је узета **величина утицаја планских решења**, затим је мерен **значај утицаја планских решења** на животну средину, као и **вероватноћа** да ће се неки процењени утицај догодити у стварности. Наведена планска решења углавном имају мали негативан/позитиван утицај на очување квалитета животне средине. Утицају планских решења су локалног карактера. Вероватноћа утицаја планског решења на животну средину је извесна/вероватна у зависности од планског решења.

Извештај о стратешкој процени утицаја је дефинисао планска решења по областима, како је приказано. На овом нивоу плана није било могуће детаљно анализирати свако планско решење и непосредан утицај планираних активности на животну средину јер нису дефинисане све појединости везане за дато планско решење. У случајевима где је процењено да може доћи до негативног утицаја потребно је предузети одговарајуће мере заштите.

- Процена утицаја варијантних решења

У Закону се не прописује изричито шта су то варијантна решења плана која подлежу стратешкој процени утицаја. Међутим, поштујући нека досадашња искуства у изради Стратешких процена утицаја у пракси се морају разматрати најмање две варијанте:

- варијанта да се план не усвоји и не имплементира, и
- варијанта да се план усвоји и имплементира.

Укупни ефекти плана, па и утицаји на животну средину, могу се утврдити само поређењем са постојећим стањем, са циљевима и решењима плана. За планове дужег временског хоризонта метод израде сценарија је препоручљив. У том контексту, ограничавајући се на позитивне и негативне ефекте који би били последица доношења или недоношења Плана, стратешка процена утицаја ће се бавити разрадом обе варијанте.

	Позитивни ефекти	Негативни ефекти
Заштита животне средине		
<i>Без плана</i>		Загађење основних чинилаца животне средине, пре свега воде, али и земљишта и ваздуха. Непостојање службе за заштиту животне средине у органима општине.
<i>Са планом</i>	<p>Заустављање деградације животне средине (ваздух, вода, земљиште и др.) одређивањем стања, приоритета заштите и услова одрживог коришћења ресурса. Постизање рационалне организације, уређења и заштите простора.</p> <p>Обезбеђивање квалитетне животне средине - заштита вода уз примену интегралног приступа у управљању и коришћењу водних ресурса, потпуна заштита квалитета подземних вода и стриктна заштита зона које су законом резервисана изворишта водоснабдевања, заштита земљишта уз интегрални однос у планирању и управљању земљишним ресурсима, заштита и очување квалитета ваздуха.</p> <p>Предузимање адекватних превентивних мера уз успостављање система контроле свих облика загађивања.</p> <p>Интегрални и континуирани систем мониторинга животне и природне средине у општини</p> <p>Успостављање система за институционално управљање животном средином, унапређење информисања јавности.</p>	

На основу изнетог може се закључити да је варијанта доношења предложеног плана знатно повољнија у односу на варијанту да се план не донесе.

VI.2. Опис мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину

Дефинисање мера заштите има за циљ да се утицаји на животну средину сведу у границе прихватљивости, односно допринесу спречавању, смањењу или отклањању сваког штетног утицаја на животну средину.

Основни развојни циљ – заштита и унапређење животне средине постићи ће се кроз побољшање њеног квалитета укупно, као и појединих њених елемената: ваздуха, воде, земљишта и живог света. Овај развојни циљ оствариће се спровођењем низа мера различитог карактера:

- правних – нормативних мера: доношење општинских нормативно-правних аката Општинске управе о заштити и унапређењу животне средине, као и програма заштите и поступака и активности, критеријума понашања, а у вези са тим и санкционих поступака у случају непоштовања Закона; израда катастра загађивача и стално ажурирање од стране надлежних органа, при чему је нарочито важно успостављање мерних пунктова загађивања и услова праћења загађивања; забрана и ограничавање градње објеката који су потенцијални загађивачи у зонама становања, друштвених, рекреативних, здравствених, школских и других центара активности;
- техничко-технолошких мера: прилагођавање технолошких и производних процеса у индустрији захтевима и условима заштите од загађивања животне средине; уградња, контрола, употреба и одржавање инсталација и уређаја за пречишћавање загађених отпадних гасова и вода;
- просторно-планских мера: правилан избор локације (нарочито производних и непроизводних објеката) уз поштовање мезо и микролокационих карактеристика простора; формирање санитарних заштитних зона око индустрија и великих саобраћајница, при чему ширина санитарних зона зависи од степена загађења; овде се посебно наглашава *израда елабората процена утицаја* којима ће се оцењивати планска и пројектна решења у односу на захтеве животне средине, у складу са Законом.
- економских мера: прибављање материјалних средстава потребних за остваривање циљева заштите и унапређења животне средине кроз мере фискалне политике, издвајање доприноса из цене производа и услуга, накнаде за коришћење грађевинског земљишта, као и финансирање из новчаних накнада и казни за емитовање штетних продуката преко МДК у животну средину.

Програмом ПДР-а дате усмеравајуће одреднице послужиле су као оквир за дефинисање мера и активности везаних за планирање организације, уређења и заштите планског подручја, при чему је захтевима унапређења квалитета и заштите животне средине посвећена одговарајућа заслужена пажња. Заштита животне средине у овом плану обухвата мере заштите природне средине (ваздуха, воде, земљишта, вегетације и заштите од буке и вибрација), заштите природе и посебно угрожених делова животне средине, заштите непокретних културних добара и заштите од елементарних непогода и ратних разарања.

Спровођење ових и других мера утицаће на смањење ризика од загађивања и деградације животне средине, као и на подизање постојећег квалитета животне средине, што ће се одразити и на подизање квалитета живљења уопште на подручју ПДР-а.

- Мере заштите ваздуха

Одржавање квалитета ваздуха оствариће се спровођењем следећих мера, а у складу са Законом о заштити ваздуха („Сл. гласник РС“, бр. 36/09):

- постројења у оквиру индустријске зоне пројектовати, градити, опремати и одржавати тако да не испуштају загађујуће материје у ваздух у количини већој од граничних вредности емисије (ГВЕ);
- уколико дође до неког квара, које ће условити прекорачење граничних вредности емисије, потребно је квар отклонити, односно обуставити технолошки процес, како би се емисија свела на дозвољене границе у најкраћем могућем року;
- унапређење саобраћајне мреже којим би се смањила запрашеност улица и загађеност ваздуха уз главну и друге улице;
- успоставити редовне контроле мерења, основних загађујућих материја из постојећих и планираних стационарних привредних објеката, према одредбама Правилника о граничним вредностима, методама мерења емисије, критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података („Сл. гласник РС“, бр. 54/92);
- уградња и одржавање система за пречишћавање ваздуха у свим новопланираним производним погонима ради контролисане емисије аерополутаната;
- прикључење постојећих и планираних објеката на трасу магистралног гасовода, чиме би се елиминисала могућност отварања локалних котларница на чврсто гориво, мазут и остале енергенте неповољне са аспекта квалитета ваздуха.

- Мере за заштиту вода

У складу са очекиваним привредним развојем, а тиме и повећаним обимом производње у индустрији, неопходно је спровести превентивне и санационе мере ради очувања квалитета површинских и подземних вода, како на предметном подручју, тако и у ближем окружењу. У том смислу спроводиће се следеће мере:

- правилан избор локације и врсте објеката, потенцијалних загађивача површинских и подземних вода уз одабир технолошких процеса у којима се максимално могуће примењује рецикулација и пречишћавање отпадних вода;
- промене у технолошким процесима везане за смањење ризика од загађивања вода, при чему коришћење и рецикулацију отпадних вода треба применити где год је то могуће;
- изградњу канализационог система за санитарне, технолошке и атмосферске воде, уз обавезни предtretман отпадних вода из свих привредних објеката пре упуштања у градски систем канализације;
- спровођење потпуне контроле испуштања, пречишћавања и упуштања отпадних вода у канализациони систем и водоток.

- Мере за заштиту земљишта

Заштита пољопривредног, шумског, грађевинског и осталог неплодног земљишта ће се постићи спровођењем следећих мера:

- озелењавањем и правилним обрађивањем земљишта чиме ће се утицати на спречавање настанка ерозије;

- стручном применом пестицида и минералних ђубрива и строгом контролом њихове употребе умањиће се њихова штетна дејства на измене хемијског и физичког састава тла;
- изградњом канализације на предметном простору смањиће се опасност од потенцијалног загађивања тла и подземних вода;
- регулацијом саобраћаја смањиће се аерозагађење, као и таложење чврстих материја из ваздуха на тле;
- одговарајућим техничко - технолошким решењима у ложиштима и котларницама (уградњом пречистача отпадних гасова и чађи), као и редовним одржавањем чистоће круга привредних, комуналних и складишних зона у циљу смањења запрашености;

- **Мере заштите од буке**

Због смањења загађивања буком могуће је спровести следећу заштиту:

- на самом извору буке: техничко - технолошким решењима на уређајима који производе буку, као и учесталом строгом техничком контролом рада моторних возила и применом важећих прописа;
- на путу од извора буке до пријемника: подизањем заштитних зидова типа екрана око извора буке;
- на месту пријема звука: ефикасним архитектонским и грађевинским решењима;
- емитовање буке из постојећих и планираних привредних објеката не сме прекорачити законске норме дефинисане „Правилником о дозвољеном нивоу буке у животној средини“ („Сл. гласник РС“, бр. 54/92).

- **Мере заштите од техничко-технолошких удеса и хаваријских загађења**

Имајући у виду планирану намену простора на подручју ПДР-а и локалне иницијативе за изградњу нових привредних објеката, неопходно је да сви постојећи и новопланирани објекти донесу одговарајући План заштите од удеса, као основну меру приправности у случају изненадних и непредвиђених индустријских удеса и хаваријских загађења. План заштите од удеса прецизно дефинише процену степена опасности од ризика, ниво повредљивости и субјекте надлежне за његову реализацију, а доноси се на основу „Правилника о методологији за процену опасности од хемијског удеса и од загађивања животне средине, мерама припреме и мерама за отклањање последица“ („Сл. гласник РС“, бр. 60/94 и 63/94).

Складиштење и чување хемикалија и осталих опасних материја у привредним објектима организовати у засебним радним просторијама магацинског типа, уз перманентну контролу и надзор локалног особља.

Основна превентивна мера у поступку издавања грађевинске дозволе за новопланиране привредне објекте на планском подручју биће израда Студије о процени утицаја на животну средину (у складу са Законом о процени утицаја на животну – „Сл. гласник РС“, бр. 135/04), чиме ће се на целовит начин сагледати процена опасности објеката и околног простора од могућих удеса и прописати неопходне мере заштите, ради заштите људи и материјалних добара.

- **Мере за Заштиту природних и културних добара**

У обухвату плана нема културно-историјских споменика и заштићених природних целина, па у том смислу нема посебних услова и обвеза.

Уколико се током спровођења плана при уређењу терена и изградњи објеката наиђе на природна или културна добра која се, у складу са Законом, могу сматрати вредним потребно је обуставити радове и о налазу обавестити надлежни Завод за заштиту природе и Завод за заштиту споменика културе који ће обавити истраживања и спровести одговарајућу заштиту.

VII СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕШКИХ ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА И ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОЈЕКТА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

План детаљне регулације представља правни и урбанистички основ за издавање Извода из Плана за изградњу и реконструкцију објеката и за уређење површина јавне намене, као и свих површина на осталом грађевинском земљишту, у границама Плана, а према правилима из датог Плана и у складу са Законом о планирању и изградњи ("Сл. гласник РС", број 47/03 и 34/06).

На појединим зонама у оквиру којих се предвиђа обимна реконструкција и изградња саобраћајница или јавних садржаја, неопходна је израда *планова детаљне разраде*, ради утврђивања граница јавног грађевинског земљишта. На осталом делу територије Плана спровођење вршити директно на основу правила уређења и грађења датих у овом плану. У оквиру парцела пословних и комерцијалних садржаја, где је потребна препарцелација, односно промена постојећих граница парцела, неопходна је израда *урбанистичких пројекта*, којима ће бити сагледано оптимално решење - веза са јавним простором и однос и усклађеност са околним простором и дефинисани услови за парцелацију и препарцелацију.

У смислу смањивања и елиминисања могућих промена и негативних утицаја на животну средину неопходно је поштовање основних начела заштите животне средине и основних начела у планирању и остваривању планских решења а која се односе на заштиту просторних ресурса и вредности, уређење простора и коришћење основних категорија земљишта. Према члану 16. Закона о стратешкој процени утицаја, Извештај о стратешкој процени садржи разрађене смернице за планове или програме на нижим хијерархијским нивоима које обухватају дефинисање потребе за израдом стратешких процена и процена утицаја пројекта на животну средину, одређују аспекти заштите животне средине и друга питања од значаја за процену утицаја на животну средину планова и програма нижег хијерархијског нивоа.

VII.1. Стратешке процене на нижим хијерархијским нивоима

Извештај о Стратешкој процени утицаја на животну средину је урађен у складу са одредбама Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Сл.гласник РС" бр.135/04) а за потребе израде овог Плана. За планове нижег реда, односно планове детаљне регулације, радиће се Стратешка процена утицаја на животну средину у складу са одлуком надлежног органа Општинске управе Свилајнца.

У детаљнијој планској разради, организацији и уређењу (што се ради на нивоу плана детаљне регулације) неопходно је извршити вредновање капацитета простора у односу на одговарајуће делатности и активности која се планирају на њему. Ово се,

пре свега, односи на Законом одређене намене и врсте објеката и прописе за обављање делатности на парцелама мешовите намене, са објектима мале привреде и производним и индустријским предузећима, као и на саобраћајним површинама. На тај начин ће се извршити еколошка валоризација простора и прописати мере којима се у потпуности мора обезбедити заштита околине од загађења.

Приоритети на изради Плана детаљне регулације и њихова динамика, утврђују се средњорочним програмом уређења а заснивају се на конкретним планским решењима из Плана детаљне регулације, плановима и програмима рада јавних предузећа, потребама и захтевима локалне самоуправе и републичких институција, у складу са економским растом и расподелом буџетских средстава који се односе на уређење простора.

VII.2. Процене утицаја пројеката на животну средину

У поступку даље разраде планског документа, у складу са Законом о процени утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.135/04) и Уредбе о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.84/05) инвеститори су дужни да се обрате надлежном органу за послове заштите животне средине Општинске управе Свилајнца који ће одлучити о потреби израде Процене утицаја на животну средину, односно донети Решење о потреби изради или ослобађању од израде студије Процене утицаја.

Као обавезујућу ствар, а на основу Закона о процени утицаја на животну средину, потребно је истаћи следеће:

- Инвеститор не може приступити извођењу пројекта тј. радовима без спроведеног поступка процене утицаја и добијене сагласности надлежног органа на студију о процени утицаја
- Инвеститор за чије се планиране објекте и активности може захтевати процена утицаја мора поднети захтев за одлучивање о потреби процене утицаја надлежном органу, и
- Студија о процени утицаја је саставни део документације потребне за прибављање дозволе или одобрења за почетак извођења пројекта (изградња, извођење радова, промена технологије, промена делатности и друге активности).

Поступак процене утицаја на животну средину је потребно спровести по фазама у поступку процене утицаја како је то прописано Законом.

VIII ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ (МОНИТОРИНГ) У ТОКУ СПРОВОЂЕЊА ПЛАНА

Програм праћења стања животне средине у току спровођења плана садржи, према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.135/04), следеће ставке:

1. опис циљева плана и програма;
2. индикаторе за праћење стања животне средине;
3. права и обавезе надлежних органа; и
4. поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја.

Програм праћења стања животне средине може бити саставни део постојећег програма мониторинга који обезбеђује орган надлежан за заштиту животне средине.

VIII.1. Опис циљева плана и програма

Опис циљева Плана, општих и посебних, детаљније је наведен у поглављу IV овог Извештаја па ће се више пажње посветити циљевима Програма праћења стања животне средине.

Основни циљ формирања мониторинг система је да се обезбеди, поред осталог, правовремено реаговање и упозорење на могуће негативне процесе и акцидентне ситуације, као и потпунији увид у стање елемената животне средине и утврђивање потреба за предузимање мера заштите у зависности од степена угрожености и врсте загађења. Потребно је обезбедити континуирано праћење стања квалитета животне средине и активности у простору чиме се ствара могућност за њеним рационалним управљањем.

Према Закону о заштити животне средине ("Сл. гласник РС", бр.135/04), јединица локалне самоуправе у оквиру своје надлежности утврђене Законом, обезбеђује континуалну контролу и праћење стања животне средине у складу са овим и посебним законима. Према члану 69. наведеног Закона, циљеви Програма праћења стања животне средине били би:

- обезбеђење мониторинга,
- дефинисање садржине и начина вршења мониторинга,
- одређивање овлашћених организација за обављање мониторинга,
- дефинисање мониторинга загађивача,
- успостављање информационог система и дефинисање начина достављања података у циљу вођења интегралног катастра загађивача, и
- увођење обавезе извештавања о стању животне средине према прописаном садржају извештаја о стању животне средине.

VIII.2. Индикатори за праћење стања животне средине

Мониторинг стања животне средине се врши систематским мерењем, испитивањем и оцењивањем индикатора стања и загађења животне средине које обухвата праћење природних фактора, односно промена стања и карактеристика животне средине.

На ширем подручју Свилајнца не постоји мониторинг систем за праћење квалитета ваздуха, воде и земљишта, већ се повремено (најчешће једном годишње, или у ванредним ситуацијама) ангажују надлежне институције да врше годишња контролна мерења емисије и стања загађености вода, о чему је било речи у овом

Извештају. У Свилајнцу такође не постоји ни надлежни орган за заштиту животне средине, па се јавља проблем доступности и увида у резултате мерења и документацију, односно у стање квалитета животне средине.

Имајући у виду просторни обухват плана и могућа загађења, систем мониторинга се, пре свега, односи на следеће показатеље:

- успостављање мреже мерних места за мерење имисије, у циљу праћења степена загађености ваздуха на посматраном подручју
- редовно мерење емисије,
- контролу спровођења санитарне заштите у подручјима непосредне, уже и шире зоне заштите водоизворишта,
- праћење квалитета земљишта контролом његовог загађивања,
- успостављање мерних места у циљу праћења нивоа буке,
- праћење опасних, отпадних и штетних материја, и
- сталну урбанистичко-грађевинску контролу лоцирања и изградње објекта.

- Законски оквир

Систем праћења стања животне средине (ваздух, вода, земљиште, опасне, отпадне и штетне материје, бука) успостављен је следећим правним актима:

- Законом о заштити животне средине ("Сл.гласник РС" бр.135/04 и бр.36/09 и 72/09),
- Законом о заштити ваздуха („Сл. гласник РС“, бр. 36/09),
- Законом о заштити од буке у животној средини („Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10),
- Законом о водама ("Сл.гласник РС" бр. 30/10),
- Уредбом о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС“, бр. 11/10 и 75/10),
- Уредбом о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздух („Службени гласник РС“, бр. 71/10 и 6/11-исправка),
- Правилником о опасним материјама у водама ("Сл. гласник СРС", бр. 31/82);
- Правилником о начину и минималном броју испитивања квалитета отпадних вода ("Сл.гласник СРС", бр. 47/83, 13/84),
- Правилником о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама за њихово испитивање ("Сл. гласник РС", бр. 23/94),
- Законом о пољопривредном земљишту ("Сл.гласник РС" бр. 62/06 и 65/08),
- Законом о управљању отпадом („Службени гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10),
- Правилник о начину складиштења, паковања и обележавања опасног отпада („Службени гласник РС“, бр. 92/10).

- Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха

Проучавање и праћење квалитета ваздуха има за циљ контролу и утврђивање степена загађености ваздуха, као и утврђивање тренда загађења, како би се правовремено деловало ка смањењу штетних супстанци до нивоа који неће битно утицати на квалитет животне средине.

Контрола квалитета ваздуха се остварује системским мерењем имисије, праћењем и истраживањем утицаја квалитета ваздуха на животну средину и извештавањем о резултатима мерења, праћења и истраживања. Правилником о граничним вредностима, методама мерења имисије и критеријумима за успостављање мерних

места и евиденцији података ("Сл. гласник РС", бр. 54/92), дате су смернице истраживања, праћења и утврђивања општег стања загађености ваздуха у насељеним местима и ненасељеним подручјима. На основу обављених анализа утврђује се стање и трендови на основу којих се предузимају одговарајуће мере заштите ваздуха.

Правилником је дефинисан квалитет ваздуха на основу добијених дуготрајних (просечних) и краткотрајних (високих) вредности загађености ваздуха различитим полутантима. Наведеним Правилником утврђене су загађујуће материје за које се обавља систематско и континуално праћење, при чему је посебан акценат стављен на типичне загађујуће материје.

На основу Закона о заштити животне средине, постројења која представљају извор емисија и загађивања животне средине дужна су да, у складу са Законом, преко надлежног органа, организације или овлашћене организације:

- обављају мониторинг емисије;
- обезбеђују метеоролошка мерења за велике индустријске комплексе или објекте од посебног интереса за Републику или јединицу локалне самоуправе;
- учествују у трошковима мерења емисије у зони утицаја, по потреби; и
- прате и друге утицаје своје активности на стање животне средине.

Загађивач мора да планира и обезбеђује финансијска средства за обављање мониторинга емисије, као и за друга мерења и праћења утицаја својих активности на животну средину. Мерење емисије обезбеђује се на основу Правилника о граничним вредностима емисије, начину и роковима мерења и евидентирања података.

- *Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта*

У циљу утврђивања количина опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање, врши се испитивање пољопривредног земљишта и воде за наводњавање, и то у складу са Правилником о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама за њихово испитивање, и по програму који доноси Влада РС.

Испитивања опасних и штетних материја у пољопривредном земљишту и води за наводњавање обавља организација коју овласти министарство надлежно за послове пољопривреде. Овлашћена организација дужна је да обавештава то Министарство о резултатима испитивања.

Испитивање плодности земљишта и утврђивање квалитета вештачких ђубрива врши се по условима, на начин и по методама утврђеним посебним прописом који доноси министарство надлежно за послове пољопривреде. Плодност земљишта испитује се сваке пете године. Ова испитивања може да обавља организација коју за то овласти министарство надлежно за послове пољопривреде.

- *Мониторинг буке*

Ниво буке у животној средини се контролише системским мерењем буке које обезбеђује општина, односно град. Мерење буке могу да обављају овлашћене стручне организације у складу са Правилником о дозвољеном нивоу буке у животној средини. Истим Правилником прописани су највиши дозвољени нивои буке у насељеним и ненасељеним подручјима.

VIII.3. Права и обавезе надлежних органа

Када су питању права и обавезе надлежних органа у вези праћења стања животне средине, она произилазе из Закона о заштити животне средине, односно чланова 69-78. овог Закона. Према наведеним члановима, права и обавезе надлежних органа су:

- a. Влада доноси програм мониторинга за период од две године,
- b. Јединица локалне самоуправе доноси програм мониторинга на својој територији који мора бити у сагласности са програмом Владе,
- c. Република и јединица локалне самоуправе обезбеђују финансијска средства за обављање мониторинга,
- d. Влада утврђује критеријуме за одређивање броја места и распореда мерних места, мрежу мерних места, обим и учесталост мерења, класификацију појава које се прате, методологију рада и индикаторе загађења животне средине и њиховог праћења, рокове и начин достављања података.
- e. Мониторинг може да обавља само овлашћена организација. Министарство прописује ближе услове које мора да испуњава овлашћена организација и одређује овлашћену организацију по претходно прибављеној сагласности министра надлежног за одређену област.
- f. Влада утврђује врсте емисије и других појава које су предмет мониторинга загађивача, методологију мерења, узимања узорака, начин евидентирања, рокове достављања и чувања података,
- g. Државни органи, односно организације и јединице локалне самоуправе, овлашћене организације и загађивачи дужни су да податке из мониторинга достављају Агенцији за заштиту животне средине на прописан начин,
- h. Влада ближе прописује садржину и начин вођења информационог система, методологију, структуру, заједничке основе, категорије и нивое сакупљања података, као и садржину информација о којима се редовно и обавезно обавештава јавност,
- i. Информациони систем води Агенција за заштиту животне средине,
- j. Министар прописује методологију за израду интегралног катастра загађивача, као и врсту, начине, класификацију и рокове достављања података,
- k. Влада једанпут годишње подноси Народној скупштини извештај о стању животне средине у Републици,
- l. Надлежни орган локалне самоуправе једанпут у две године подноси скупштини извештај о стању животне средине на својој територији,
- m. Извештаји о стању животне средине објављују се у службеним гласилима Републике и јединице локалне самоуправе.

Државни органи, органи локалне самоуправе и овлашћене и друге организације дужни су да редовно, благовремено, потпуно и објективно, обавештавају јавност о стању животне средине, односно о појавама које се прате у оквиру мониторинга емисије и емисије, као и мерама упозорења или развоју загађења која могу представљати опасност за живот и здравље људи, у складу са Законом о заштити животне средине и другим прописима. Такође, јавност има право приступа прописаним регистрима или евиденцијама које садрже информације и податке у складу са овим законом.

IX ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Стратешка процена утицаја на животну средину ради се са циљем обезбеђивања заштите животне средине и унапређивање одрживог развоја, интегрисањем основних начела заштите животне средине у поступак припреме, израде и доношења Плана. Главни задатак стратешке процене утицаја на животну средину је да олакша благовремено и систематично разматрање могућих утицаја на животну средину на нивоу стратешког доношења одлука о плановима и програмима уважавајући принципе одрживог развоја. Интегрисањем поступка стратешке процене утицаја у процес припреме, израде и доношења Плана омогућава се ефикаснија инструментализација стратешке процене утицаја на животну средину у урбанистичком планирању.

Садржај Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину, а донекле и основни методолошки приступ дефинисани су Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину и Законом о заштити животне средине (*"Сл. Гласник РС", бр.135/04*).

Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину планског документа представља завршни документ стратешке процене и саставни је део планског документа. Садржина Извештаја је у складу са одредбама члана 12. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, и то:

- Полазне основе стратешке процене;
- Опис природних и створених карактеристика подручја плана;
- Преглед постојећег стања и квалитета животне средине на подручју за које се Извештај доноси;
- Општи и посебни циљеви стратешке процене и избор индикатора;
- Процена могућих утицаја са описом мера предвиђених за смањење негативних утицаја на животну средину;
- Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину;
- Програм праћења стања (мониторинг) животне средине у току спровођења Плана;
- Приказ коришћене методологије у изради Стратешке процене и тешкоће у изради Стратешке процене;
- Други подаци од значаја за стратешку процену;
- Закључна разматрања до којих се дошло током израде Извештаја;
- Документација.

Специфичност плана, ниво плана, доминантна функција, као и карактеристике постојећег стања животне средине на планском подручју, условили су да садржај Извештаја о стратешкој процени утицаја у одређеној мери буде модификован и прилагођен основним карактеристикама Плана.

Општи методолошки приступ изради стратешке процене утицаја

Анализа методолошких приступа је корисна како би се могла направити потребна упоредна анализа са примењеном методологијом коришћеном за потребе овог Извештаја и методолошким основама које су прокламоване у склопу опште законске регулативе која регулише ову проблематику, пре свега Закона о стратешкој процени

утицаја на животну средину. Основни циљ се састоји пре свега у покушају да се општа методологија прилагоди специфичностима анализираниог плана.

Стратешка процена утицаја на животну средину у релативном смислу је дисциплина новијег датума и резултат је развоја процена утицаја на животну средину. Стратешка процена утицаја на животну средину интегрише еколошке, друштвено-економске и кумулативне утицаје, тако што:

- укључује одрживост на самом извору еколошких проблема у планској фази, тако да се санација последица редукује;
- омогућује да се утврди потреба и оправданост са аспекта заштите животне средине, пре свега, иницијатива и инвестиционих подухвата;
- обрађује питања од ширег значаја; и
- утврђује контекст и поставља смернице за хијерархијски оквир даљих процена утицаја планова, односно пројеката на животну средину.

Чест случај у пракси је да се комбинују методе стратешке процене са методама процене утицаја. У том смислу коришћено је Упутство ЕУ о процени утицаја пројеката на животну средину, у смислу стварања планског, односно хијерархијског основа, како за реализацију детаљних планова тако и за реализацију појединачних пројеката. У том смислу, процењује се да је сврсисходан приступ који се користи у процени утицаја пројеката на животну средину, прилагођеног потребама стратешке процене.

Фазе израде Стратешке процене утицаја на животну средину су:

- одлучивање о изради стратешке процене утицаја на животну средину, односно израда одлуке о изради стратешке процене утицаја на животну средину као саставног дела одлуке о изради планског документа;
- одређивање садржаја стратешке процене утицаја на животну средину, односно израда одговарајућег програмског основа за израду стратешке процене утицаја на животну средину (тзв. "scoring report") у оквиру програма за израду плана;
- израда Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину – саставни део планског документа (аналитичко-документационе основе).

Методолошки основ, за израду Стратешке процене утицаја, у ужем смислу представљају методе научног истраживања (анализа и синтеза, компаративни метод, индукција и дедукција, статистички метод, картографски метод и др.), односно примењене методе праћења стања објеката, односно појава и процеса у простору, од извора загађења, притисака, стања и одговора (планског решења).

Истовремено са применом метода научног истраживања коришћена је страна и домаћа искуства и упутства за примену "Стратешке директиве", пре свега искуства из Европске Уније. Посебно су значајне методе из "Практичног упутства за примену ЕУ Директиве 2001/42/ЕС на урбанистичке и просторне планове".¹

Анализирајући поступак израде Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину, може се закључити да се он састоји, условно говорећи, из четири фазе:

- полазне основе, анализа и оцена стања (намене простора у обухвату Плана и елемената животне средине),

¹ The Strategic Environmental Assessment Directive: Guidance for Planning Authorities, Practical guidance on applying European Directive 2001/42/EC 'on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment' to land use and spatial plans in England, October 2003, Office of the Deputy Prime Minister: London

- процена могућих утицаја на животну средину,
- мере заштите животне средине, и
- програм праћења стања животне средине.

X ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Проблематика заштите животне средине у Плану детаљне регулације за нову зону привређивања у Свилајнцу разматрана је у оквиру планског документа али и у склопу Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Стратешка процена утицаја која се радила за ниво Плана детаљне регулације могла се бавити детаљном анализом и проценом могућих утицаја планираних планских решења на животну средину, а не појединачним објектима и активностима које се планирају. Ниво детаљности који ће анализирати појединачне објекте и њихове утицаје на животну средину, разматраће се у оквиру Стратешких процена утицаја за планове детаљне регулације и у оквиру Процена утицаја појединачних објеката на животну средину.

Резимирајући утицаје Плана на животну средину може се констатовати да ће већина утицаја планских решења имати позитиван утицај на конкретан простор. Мањи негативни утицаји које је могуће очекивати реализацијом планских решења у оквиру изградње саобраћајне инфраструктуре. Да би се овакви утицаји свели у оквире који неће оптеретити капацитет простора, потребно је спроводити мере за спречавање и ограничавање негативних утицаја плана на животну средину.

У варијанти да се План детаљне регулације не донесе и да се развој настави по досадашњем тренду могу се очекивати само негативни ефекти код готово сваког сектора и ниједан позитиван ефекат у односу на циљеве стратешке процене утицаја. У варијанти да се План имплементира могу се очекивати бројни позитивни ефекти у сваком сектору, који отклањају већину негативних тенденција у развоју посматране локације ако се план не би имплементирао.

Анализирајући План у целини, као и појединачна планска решења, на основу евалуације значајних утицаја може се закључити да имплементација плана не производи могуће стратешки значајне негативне утицаје на целом планском подручју, већ само на деловима (локалитетима, трасама) планског подручја на коме се реализују одређена планска решења. У случајевима где је процењено да може доћи до значајног потенцијално негативног утицаја потребно је предузети одговарајуће мере заштите прописане овим Извештајем.